

HUKUKİ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri :

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâsli GAT FRANKO

Tahrir Heyeti

Fuat Hulâsi B. Temyiz Mahkemesi
âzasından

Sabri Şakir B. Ad V. Hukuk İşleri
Müdürü

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

Ahmet Refik B. İstanbul İcra Reisi

Ahmet Samim B. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Şarl Kroza. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Aşıl Mester. Paris Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri
Müderrislerinden

M. A. Salem. Hukuku Düvel Mecmu-
ası tahrir heyetinden.

Bahir B. Kavanin ihzârı komisyonu
âzasından.

Mehmet Talât B. Avukat

M. A. Bilyoti. Paris Hukuk Fakül-
tesi Doktoru.

Adres: Galata, Bahtiyar han Avukat Gat Franko Beyin yazıhanesi

Telefon: Beyoğlu 3009

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonemanı Posta ücretiyle beraber
400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

KÂĞITÇILIK ve MATBAACILIK ANONİM ŞİRKETİ

1929

alacaklı senedi muhafaza eder. İcra dairesi senede baki kalan alacağı yazar veya salâhiyettar daire marifetiyle tasdik ettirir. Gayrimenkul satışlarında ofis irtifak hakları, gayrimenkul mükellefiyetleri ve rehin hakları noktasından lâzımgelen terhinatı ve tapo sicilline yapılması muktazı şerhleri yaptırır. M. 150].

Bu madde hükmü kanunun (67, 73, 149) uncu maddeleriyle alâkadar olup bu da mütebaki alacağın tahsili hakkında yeniden icra talebinde tediye emirnamesine ve borçlunun itirazına ve semeresiz haczin verdiği haklara mütedairdir. ve evelce tavzih olunmuştur.

İstanbul İcra Reisi

Hâkim oğlu

AHMET REFİK

**Kanunu medenî ve
Borçlar Kanunu
Tetkiklerinden :**

**İstanbul sabık
Avukatlarından
H. R. SALEM**

Türk hukukuna göre meskûkâtı ecnebiye üzerine vücut bulan borçların sureti tediyesi

**Belçika, Fransa, İtalya ve İsveçre içtihadatı
mehakimi ile mukayese**

[Bu mekale Jurnal dö Durva Enternasyonalde Fransızca olarak intişar etti. Pek âlim ve tanınmış bir hukukşinas olan Metr Salemin bu makalesinin büyük bir ehemmiyeti haiz olduğu cihetle tercümesini muvafık bulduk.] « G. F. »

1 — 4 Teşrinievel 1926 tarihinde mevkii mer'iyete girmiş olan borçlar ve yeni ticaret kanunlarının neşredilmezden evel Türkiyede rayici kanunî bulunan bir paranın medyunu borcunu Türk parasiyle ve hangi piyasa fiatiyle tediye edebileceği mes'elesinin Türkiyede

meskûkâtı ecnebiyenin tedavülü memnu olduğundan hâkim borçluyu meskûkâtı mezkûre ile tediye etmesini mahkûm edemiyeceği ve binaenaleyh borç, taahhût mün'akit olduğu günde Türk lirasıyla ecnebi paranın kıymetine göre tediye edilmesi icap ettiği suretle halledilmesi lâzımı geldiğine Temyiz mahkemesi karar vermiştir.

2 — Türkiyedeki kambiyo temevvücatına bakılırsa vade gününde Türk lirasının taahhût gününün fiatine nispetle yüksek veya aşağı bulunmasına nazaran Temyiz mahkemesinin bu baptaki kararı gerek dayin için ve gerekse medyun için tehlikeli netayıcı ihtiva edebilirdi. Hini akitte bir İngiliz lirası sekiz Türk lirası ettiği ve hini vadede bir İngiliz lirası ancak dokuz Türk lirasıyla tedarik edilebileceği bin İngiliz liralık bir borç farzediniz, medyun borcunun sekiz Türk lirası hesabiyle (borç aktedildiği zamandaki fiat) sekiz bin Türk lirasıyla tediye edebileceği halde dayin bin İngiliz lirası ancak dokuz bin Türk lirası vermek suretiyle tedarik edebileceği cihetle parasını kabzedebilmek için her bir İngiliz lirasında bir Türk lirası zarar etmiş olacaktır. Bir aksi aynı misalde İngiliz lirası yedi Türk lirası ediyorsa dayin her bir İngiliz lirası için sekiz lira yani sekiz bin Türk lirası ahzetmekle bin İngiliz lirası yalnız yedi bin Türk lirası tediye etmek suretiyle tedarik edebildiğinden bin Türk liralık bir temettü istihsal etmiş olacaktır. Binaenaleyh Temyiz mahkemesinin içtihadını tatbik etmekle gerek dayin ve gerekse medyun taahhüdât etrafında tabiaten bulunması lâzımı gelen emniyetle gayrı kabili tevfiik olmıyan tehlikeli ihtimalâta maruzdurlar.

3 — Temyiz mahkemesinin arzedilen içtihadı gerek iktisadî ve gerek hukukî noktai nazardan Hukukî bilgiler mecmuası başmuharriri avukat Gat Franko Bey tarafından tenkit edilmiştir. Temyiz mahkemesinin otoritesine karşı beslediği hürmetle Gat Franko Bey atideki mülâhazatta bulunmuştur, «Herne kadar ecnebi meskûkâtın rayici kanunisi ve mecburiyeti yoksa da bu meskûkât üzerine muamele yapmak memnu olduğuna dair bir kanun hükmü bulunmadığı, 26 mart 1337 tarihli meskûkâtın tevhidî hakkındaki kanun dahi bir

mâl hükmünde olması lâzım gelen meskûkâtı ecnebiyenin tedavülünü menetmediğini, kanunen memnu olmıyan mukavelât muteber olduğuna dair usulü muhakematı hukukiyenin 64 üncü maddesi kat'î olduğunu ve binaenaleyh eğer bir Türk mahkemesi ecnebi parasiyle aktedilen bir borç memleket parasiyle tediye edilebileceğine karar verebilirse de bu suretle vaki olacak olan tesviyei deyn muamelâtı ecnebiye parasının tediye günündeki piyasa fiati nazarı itibara almak lâzım geldiğini» beyan etmiştir.

1 — Yeni Türk kanunları borçların meskûkâtı ecnebiye ile sureti tesviyesi ile işbu meskûkâtı ecnebiyenin millî paraya tarzı tahvili hakkında ahkâmı mahsusayı havidirler.

Bu hususta poliça veya emre muharrer senetlere müstenit borçları diğer medenî ve ticarî taahhüdâtına müsteniden vücut bulan borçlardan tefrik etmek icap eder. Türk Ticaret kanununun 566ıncı maddesi şöyle yazılmıştır:

«Bir poliça mahalli tediye rayiç olmıyan bir para ile tediyesi lâzım olduğu takdirde keşideci tediye emrinin poliçada irae olunan cins para ile tediyesi şartkonmuş olmadıkça (buna poliçanın hakikî surette meskûkâtı ecnebiye ile tediyesi şartı denir) tediye emri poliçanın bedeli talep olunabileceği günün rayicine gore o memlekette mütedavil parâ ile icra olunur.»

İşbu maddenin ahkâmı emre muharrer senetlere de tatbik edilir. Aynı kanunun 643 üncü maddesinde şöyle deniliyor: «Bir akti ticarî icabınca tediyesi iktiza eden naktin memleket dahilinde rayici kanunisi yok ise mezkûr nukut yerine inkızaı vadedeki piyasa rayici itibariyle ona muaddel miktarda Türk parasının tesviyesi caizdir şukadar ki, hini akitte rayici kanunisi olmıyan ecnebi naktin aynen tesviye edileceği tasrih edilmiş veya bu mealde diğer bir tabir kulanılmış ise tediyesi meşrut olan ecnebi naktin aynen ifası lâzımdır.»

Nihayet Borçlar kanununun 83 üncü maddesi şu yolda yazılıdır: «Mevzuu para olan borç memleket parasiyle ödenir. Akti tediye

mahallinde kanunî rayici olmıyan bir para üzerine varit olmuş ise aktin harfiyen icrast (aynen ödemek) kelimeleri veya buna muaddel asir tabirat ile şartedilmiş olmadıkça borç vadenin hulûlû gününde rayici üzerinden memleket parasıyle ödenebilir.»

2 — Ecnebi meskûkât üzerine muharrer olan poliçaların tediyesi hakkında ticaret kanununun 566 ıncı maddesiyle ticarî ve medenî borçların sureti tediyesi hakkındaki mezkûr kanunun 643 üncü ve borçlar kanununun 83 üncü maddeleri arasında mevcut olan farkı nazarı dikkate almak lâzımdır. Bu son borçlar için medyun meskûkâtı ecnebiyeyi vade gününün rayici üzerine memleket parasıyle tediye etmekte muhtar iken poliça mevzuu bahsolduğu zaman medyun ecnebi parasıyle tediyeye mecburdur.

Türk ticaret kanununun esbabı mucibe lâyihası olmadığından dolayı poliçaya borçlu olanların zararına olarak Türk vâzı kanununun tesis ettiği işbu farkın esbabı mahsusaya müpteni olup olmadığını anlamak mümkün değildir. Maamafih ticaret kanununun poliçalar hakkındaki faslının 1912 de Lâhide ve Türkiyenin de dahil olduğu ikinci konferansta poliçalar hakkında kabul edilen müttehit nizamnameden muktebes olduğunu nazarı dikkate almak icap eder. Mezkûr nizamnamenin bir maddesinde poliçaların memleket parasıyle tediye edilebileceği beyan olunmaktadır. Diğer taraftan medyuna memleket parasıyle dahi borcunu tediye etmeğe hakkı hiyar bahşeden ticaret kanununun 643 üncü ve borçlar kanununun 83 üncü maddelerinin ahkâmına bakılırsa kanunun bu hiyar hakkını adeta bir mecburiyete tahvil eden 566 ıncı maddesinin hiçbir veçhile haklı bir esasa müstenit olmadığını iddia edebiliriz. Bundan dolayı Türk vâzı kanununun bu maddeyi ticaret kanununun 643 ve borçlar kanununun 83 üncü maddeleri ahkâmı ile telif etmeğe çalışması şayanı temennidir.

3 — Borçlu meskûkâtı ecnebiye üzerinden olan borcunu ticaret kanununun gerek 564 üncü maddesi ahkâmına tevfiikan memleket parasıyle tediye etsin ve gerek ticaret kanununun 643 üncü ve borçlar kanununun 83 üncü maddeleri ahkâmına tevfiikan aynı para ile tediye

hususundaki hakkı hiyarını istimal etsin her iki takdirde bizim tetkik etmek istediğimiz mes'ele medyunun borcunu vadesinde tediye etmediği takdirde tesviyesi lâzım gelen ecnebi parasının memleket parasına tahvili için hangi tarihin kambiyosu nazarı itibara alınacağını anlamaktır. Şu halde — esas itibariyle — bizim mes'elemiz Türkiyede tediye edilecek olan ve bizzarur hakkında Türk kanunu tatbik edilmesi lâzım gelen ve ecnebi parası üzerinden tediye mutazammın bulunan taahhüdata matuftur.

Medyun borcunu vadesinde tediye ederse gerek meskûkâtı ecnebiye ile tediye etsin gerekse vade gününün kambiyosı fiatıyla memleket parası ile tediye etsin dayın muayyen olan meskûkâtı ecnebiyeyi veya onun muadili bulunan memleket parasını ahzeder ve her iki faraziyyede tarafeyn arasında ihtilâf olamaz. Halbuki eğer vadesinde tediye etmezse meskûkâtı ecnebiyenin vade veya tediye gününden hangisinin kambiyosı fiatıyla memleket parasına tahvil edileceği mes'elesini etrafında ihtilâfat zuhur edebilir ve netekim de zuhur etmektedir.

4 — Eveleminde şu mes'eleyi tetkik edelim: Sağlam meskûkâtı ecnebiye ile ödenmesi meşrut bir borç vardır. Borçlu bu borcu ya poliçadan neş'et ettiği için Türkiyede memleket parasıyla ödemeğe mecbur olmuştur veyahut ta sair borçlar mevzuu bahsolduğu için meskûkâtı ecnebiye ile de ödemek hususundaki hakkı hiyarını istimal etmiştir.

Bu borcu bin İngiliz lirası olmak üzere farzedelim; vade gününde İngiliz lirasının fiatı on Türk lirası iken teahhuru vakit tediye günündeki fiatı on bir Türk lirasıdır. Bu takdirde medyun borcunu memleket parasıyla beher İngiliz lirası on Türk lirası olmak üzere cem'an on bin Türk lirası tediye etmekle borçtan halâs olduğu halde dayın ancak on bir bin Türk lirasıyla bin İngiliz lirası tedarik edebileceğine göre bu suretle bin Türk liralık bir zarara duçar olacak demektir. Acaba dayın zarar olan bu farkı medyundan talep edebilecek midir?

5 — Bu mes'eleyi halletmek için Türk mahkemelerinin; mes-

kûkâtı ecnebiye olarak borçlu olan kimseye vade gününün rayici üzerinden memleket parasıyla tediye etmek hakkı hiyarını bahşeden ve Türk kanunu tarafından da kabul edilmiş bulunan ahkâma mûmasil ahkâmı tatbik eden memleketlerin içtihadatı mehakiminden ve bu bapta müellifin nazariyelerinden mülhem olmaları faydeden hali değildir.

Almanyada, Belçikada, İtalyada ve İsviçrede mer'i olan ahkâm buna mûmasildir.

Memaliki ecnebiyedeki içtihadatı mehakimi ve müelliflerin nazariyelerini telhis edecek olursak üç ayrı sistem karşısında bulunacağız.

6 — Birinci sistem: Kanunun emrettiği veçhile meskûkâtı ecnebiyenin vade gününün rayicine tevfikân memleket parasına tahvilini talep etmekten ibarettir. Borcunu tediye etmekte geciken medyun nizamî faizleri tediyeye mecbur tutulacaktır. İtalyada işbu mütaleayı teyiden kanunu medeninin 1231 inci maddesi irae edilmektedir: Filhakika bu maddeye göre mevzuu para olan borçların ifasındaki teahhurden dolayı vukua gelen zarar maktuan kanunî faizlerden ibarettir. Vade tarihiyle tediye tarihi arasında fiatte vuku bulacak tedenni dayinin uhdesine terettüp eden bir zarar olup bu zararın telâfisi de ancak faizi nizamının tediyesiyle kabil olabilmektedir.

Macaristan temyiz mahkemesi 17 şubat ve 27 teşrinisani 1919 tarihli kararlarında bu içtihadı izhar etmiştir. Bu sistemin bütün muhassehatı medyuna ait olup dayin kambiyo temevvucatının tehlikelerine maruzdur.

Filvaki medyun borcunun tediyesini tehir eder ve tediyeye mecbur olduğu günün memleket parası vade gününün rayicine nazaran daha düşkün olursa bu takdirde memleket parasıyla tediye edeceği meblâğ ile dayin müteahhidünbih olan sağlam ecnebi parayı tedarik edemez.

7 — İkinci sisteme göre vakîâ kanun dayinin meskûkâtı ecne-

biye ile olan borcunu vade gününün rayici üzerinden memleket parasıyla tediye edebileceğini emrediyor. Ancak bu kaide vâzı kanunun, borcun tediye edilmesi lâzımgelen tabîî tarihi tediye nazarı itibara almış olmasından mütevellittir. Yoksa medyun vadesinde tediye deyn etmez ve borcunu tediye ettiği zaman da memleket parasıyla tediye etmek hakkı hiyarını istimal ederse bu takdirde borcunu dayinine bir gûna zarar iras etmeksizin ifa etmesi lâzımdır. Binaenaleyh müteahhidünbih olan paranın memleket parasına tahvilini tediye gününün rayiciyle icra etmelidir ki dayin de ecnebi parası olarak alacağı meblâğdan daha dun bir para almak tehlikesine maruz kalmamış olsun.

İtalya ticaret kanununun 39 ve 293 üncü maddelerinin ahkâmı sarıhası, memleket parasıyla borcun tediyesi halinde vade gününün rayicine itibar edileceğini âmir bulunduğu halde, İtalyada bu sistemin taraftarları çoktur.

« Bilmedi »

Mütercimi :

Avukat D. ARDİTİ

İstanbul sabık Avukatlarından

H. R. SALEM

Türk vatandaşlığı kanunu-
na ait tetkikler

Yazan: Hazine ve Müskirat
İnhisarı vekillerinden
Avukat: Osman Nuri

Türk vatandaşlığı hukuku

(Geçen nüshadan mabat)

Vatandaşlık kanununun birinci maddesinin (C) fıkrasına nazaran Türkiyede veya ecnebi memlekette evlilik haricinde Türk anadan doğan veya Türk babadan olan çocuk ta Türk vatandaşdır.

Evlât edinme ile evlâtlığın tabiiyeti zail yani evlâtlığa giren şahsı evlâtlığa alanın tabiiyetini haiz olur mu?